עין משפט נר מצוה

צא א מיי׳ פי״ח מהל׳ מאכלות אסורות הל״ב:
צב ב מיי׳ שם הל״ח:
צג ג מיי׳ שם הל״ב:
צד ד מיי׳ שם הל״ח:
ה [מיי׳ פט״ז מהלכות טומאת אוכלין הלכה ח ועכ״מ]:
ו מיי׳ פי״ח מהלכות מאכלות אסורות הלכה יח:

רבינו גרשום

האוכל אוכל שלישי למה גופו שני: נעשה גופו שני לקדש. כלומר ראינו יכול לאכול קודש: והא אף אני לא אמרתי אלא בתרומה כו׳. כלומר והא סבירא ליה לר׳ יוחנן דסבר ר׳ יהושע אף אני לא אמרתי אלא בתרומה ו) הא אף אני לא אמרתי אלא בתרומה וכו׳ ועכשיו הוא אומר חולין שנעשו על טהרת הקדש וקשיא דר׳ יוחנן [אדרבי יוחנן]: אמוראי נינהו ואליבא דר׳ יוחנן איכא דאמר אליבא דר׳ יוחנן אפי׳ אוכל שלישי שנעשו על טהרת הקדש נפסל גופו מלאכול בקדש. ואיכא דאמר לא אמר אלא בתרומה הואיל וטהרתה טומאה היא אצל הקדש כדבעינן למימר לקמן בשילהי דהילכתא: שני הוא דלא הוי אם שלישי הוי. כלומר אין שני לתרומה הא גופו חשיב שלישי ונפסל מלאכול בתרומה: הראשון שבחולין טמא וטמא. כלומר ואיזהו ראשון שנגע בשרץ השני פוסל ואינו ממטמא (קדש) [תרומה]: והשלישי נאכל בנזיד הדמע. כלומר נאכל עם דמע של תרומה ואינו חושש שרביעי בתרומה ליתא לדברי הכל ומאי קרי דמע תרומה שנדמע במאה חולין: (א״ל הנח לנזיד הדמע כו׳ כיון דמדמע אחד במאה) ואי אמרת נפסל גופו מלאכול תרומה ספינן ליה כו׳ כלומר כיון דאותו חולין שהוא שלישי נתערב בדמע של תרומה דמי כחולין שנעשו על טהרת תרומה ואי אמרת (הא אני) דהאוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה נפסל גופו מלאכול בתרומה ספינן ליה כו׳ א״ל הנח לנזיד הדמע כו׳ כלומר כיון דתרומה נדמע באחד ומאה כי קא אכיל פרס מחולין דהן כארבעה ביצים לא אכיל כזית מתרומה דלא חשיב על הכל חולין שנעשו על טהרת תרומה:

ו) נראה לפ״ל וא״כ מסמע דכחולין שנעשו על טהרת הקודש אין נעשה גופו שני לקודש.

מסורת הש״ס

ו) טהרות פ״ב משנה ג, ג) [ל״ל בפ׳ בתרא דיומא פ״:], ג) [ע״ש בתוס׳ ד״ה דאיכא],

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה והשלישי וכו׳ ספינן להאי כהן ומרגיע:

שיטה מקובצת

א) מודי דאסור מדייקא דדייקינן מינה דאמר: ב) ושום ושמן דתרומה ולאוכלו ומדקא מני ביה שלישי שמעת מינה בחולין: ג) אבל נגע בשני קודם שעירב בו תרומה: ד) הלכך לא בעי למיכלינהו בטהרת: ה) וה״ל חולין שנעשו: ו) ריכול לערב בו תבלים של תרומה: ז) כדפי׳ הקונטרס בפי׳ קמא נמחקו מלות בפי׳ קמא: ח) אמרי׳ בפ׳ בתרא דיומא אל תטמאו בהם: ט) דמהתם לא ילפי׳ שיהא אסור לפסול גופו שהרי אפי׳ כהנים: י) חסיד שבכהונה היה והיתה מטפחתו: יא) וקדש לחודיה דלאו על טהרת חטאת: יב) דבפ׳ אלו עוברים משמע דבסתמא איכא כזית בכדי אכילת פרס:

טומאה היא אצל הקדש אמר רבי זירא א״ר אסי א״ר יוחנן א״ר ינאי האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש נעשה גופו שני לקדש איתיביה רבי זירא לרבי אסי שלישי שני לקדש ואין שני לתרומה בחולין שנעשו על טהרת תרומה על טהרת תרומה אין [א]על טהרת הקדש לא אמר ליה לא מיבעיא קאמר והא אף אני לא אמרתי אלא בתרומה קאמר אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן אמר עולא [ב]האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה נפסל גופו מלאכול בתרומה מאי קמ״ל תנינא שלישי שני לקדש ואין שני לתרומה בחולין שנעשו על טהרת תרומה שני הוא דלא הוי א״ל שלישי הוי אי מההיא הוה אמינא לא שני הוי ולא שלישי הוי ואיידי דאמר שני בקדש אמר נמי אין שני בתרומה קמ״ל איתיביה רב המנונא לעולא [ג]הראשון שבחולין טמא וממטא והשני פוסל ואינו ממטא [ד]והשלישי נאכל בנזיד הדמע ואי אמרת [ה]נפסל גופו מלאכול בתרומה ספינן ליה מידי דפסיל ליה לגופיה אמר ליה [ו]הנח לנזיד הדמע דליכא

על טהרת הקדש נא. כלומר לית בהו שלישי: **נא מיבעיא קאמר.** כלומר אפילו בהני מיכא שלישי: **והא אף אני לא אמרתי קאמר.** ורבה בר בר חנה אמרה להך אהדרתה דר״ל ורבי יהושע משמיה דרבי יוחנן וקשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן: **אמוראי נינהו.** רבה בר בר חנה ור׳ אסי דלית ליה לר׳ אסי האי אף אני לא אמרתי אלא בתרוייהו אית ליה לרבי יהושע דנעשה גופו שני לקדש: **בחולין שנעשו על כו׳.** כדפרישית דבשלישי של חולין אלו קאמר הא שלישי לתרומה הוי וכיון דשלישי הוא פסול מיקרי ונהי דמלי למינגע בתרומה מיכל מיהא לא מצי מיכל: **נא שני הוי ונא שלישי הוי.** שאין שלישי עושה שלישי דהא קאמר רבי יהושע המאכל חמור מן האוכל חוץ מן השני אי שלישי ולענין קדש: **קמ״ל.** דשלישי מיהא הוי וכי א״ר יהושע שאין נעשה אוכל כמאכל לנגיעה הוא דקאמר כגון האוכל אוכל לאשון דאי דומיא משוים ליה לראשון הוי מגעו שני אבל האוכל אוכל שלישי דכי עבדת ליה שלישי שני בנגיעה לענין אכילה מודי לאסור [ג]ומדיוקא דייקינן מילתיה דאמר אין שני לתרומה אבל שלישי הוי: **הראשון שבחולין טמא וממטא.** תרומה דעביד ליה שני לפסול את השלישי: **והשני.** שבחולין: **פוסל.** את התרומה: **ואינו ממטא.** דשלישי דתרומה לא עביד רביעי הלכך שלישי דתרומה לא מיקרי טמא אלא פסול:

והשלישי. של חולין: **נאכל בנזיד הדמע.** בתבשיל שתרומה מעורבת בו כגון שלישי זה אם מקפה של חולין הוא מותר לתת לתוכו תבלין של תרומה ושום ושמן דתרומה [ד]לאוכלו ומדקתני בהו שלישי ש״מ בחולין שנעשין על טהרת תרומה קאמר ותקתי נאכל בנזיד הדמע: **ואי אמרת נפסל גופו מלאכול בתרומה ספינן.** להאי כהן מידי דפסיל לגופו והדר אכיל בהדיה תרומה כגון הך תבלין: **הנח לנזיד הדמע.** דלא איכפת לן אי אכיל תבלי תרומה בפסול הגוף:

דליכא

ר״ת דבחולין גרידי איירי כדפירש בקונטרס ומטמא דקאמר היינו פוסל ומיגו מטמא כלומר ומיגו פוסל דאינו עושה שלישי והשלישי נאכל בנזיד הדמע דכיון דהיה דעתו לערב בו תרומה צריך לשומרו על טהרת תרומה והוו [ה] חולין שנעשו על טהרת תרומה ולכך אית בהו שלישי ואותו שלישי יכול לערב בו נזיד הדמע ולאוכלו והשתא פריך דהיכי ספינא ליה מידי דפסיל ליה לגופיה ואסור לטמא גופו כדפי׳ בקונטרס ומשני דלית בהו כזית כו׳ ואין צריך לשומרו על טהרת תרומה כיון דאין דעתו לערב אלא מעט שלא יהא כזית בכדי אכילת פרס ואוזלין גרידי גינהו ואין בהן שלישי ולא קרי ליה שלישי אלא משום דהוי מגע שני או משום שאם היה דעתו לתת בהן תבלין של תרומה הרבה עד שיהא כזית בכדי אכילת פרס יצטרך לשומרו על טהרת תרומה ונראה דוחק ונראה לפרש כפירוש קמא דאיירי בחולין שנעשו על טהרת תרומה ומטמא ופוסל את החולין שנעשו על טהרת תרומה דאיירי בהו דיש בהו שלישי ושלישי שבהן פסול ונאכל בנזיד הדמע ויכול לערב [ו] תבלין של תרומה ופריך היכי ספינן ליה מידי דמפסיל ליה לגופיה והדר אכיל תרומה כדפירש הקונטרס [ז] בפירוש קמא ומשני דלית ביה כזית כו׳ ולא חיישינן לי אכיל ליה בפסול הגוף אע״ג דאלי שיעור אסור מן התורה הכא דפסול הגוף דרבנן לא החמירו ומה שהקשה דמ״מ היכי שרי לפסול גופו הא [ח] אמר [ט]בפ״ק דיומא (דף טז) לא תטמאו בהם ונטמתם בם מכאן לטומאת הגויה מן התורה נראה דמהתם לא ילפינן [י] גופו שהרי אפילו כהניס אמרינן בפ״ק דר״ה (דף טז:) דמותרים ליגע בשרץ ונבלה ולא דרשינן מההוא קרא אלא דאם אכל אוכלין טמאין מפני הסכנה דמשמע דוקא פחות מכשיעור מפני הסכנה דוקא היינו נמי כשבאה לאכול בתר הכי תרומה וטהרות ובפרק ג׳ דטהרות בתר ההיא דהכא קתני הראשון והשני שבתרומה טמאים וממטמאין שלישי בתרומה פוסל ולא מטמא הרביעי ונאכל בנזיד הקדש ההיא נבא אייירי בתרומה שנעשו על טהרת קדש והפסול וטומאה דקתני הוו בתרומה עצמה והרביעי אלה יכול לערב בתבשיל של קדש גמור והדר קתני הראשון והשני ושלישי שבקדש טמאין וממטמאין רביעי פוסל ולא מטמא חמישי נאכל בנזיד הקדש אלא בנא אייירי בקדש גמור שנעשה על טהרת חטאת ועל טהרת פרה אדומה כדאמר בגדי אוכלי קדש מדרש לחטאת ואמר נמי במסכת מגיגה (דף יח:) יוסף חסיד שבכהונה [י] היתה מטפחתו מדרש לחטאת לכך קאמר דאף הרביעי פוסל ובחמישי עצמו יכול לערב בו מאכל קדש שהוא קדש גמור אבל תרומה לאוהב דלאו על טהרת קדש אין בה רביעי וקדש לאוהב דלאו [יא] לטהרת חטאת אין בו חמישי כדאמר בסוף פרק קמא דפסחים (דף יט.) דלא ליתמיט תנא וליתני רביעי בתרומה וחמישי בקדש ואין לתמוה על התרומה ועל הקדש איך נאכלין כיון דטמאין הם דמאחר דבתרומה עצמה אין בה רביעי ולא בקדש חמישי ליכא איסורא ולפירוש רביעו תם איירי בנא בתרומה בתרומה גרידא וקורא לה רביעי לפי שרואה לערב נזיד הקדש ושומרה מהיות רביעי ובנא דקדש איירי בקדש גרידא וחמישי נאכל בנזיד הקדש לפי שרואה לאכול עמו קדש הנשמר בטהרת חטאת ומטמא היינו פוסל כדפירש בנבא דרישא: **הנח לנזיד הדמע דליכא כזית בכדי אכילת פרס.** לא בשביל שיהא סתם נזיד כן דבפרק אלו עוברין (פסחים דף מד.ג) [יב] משמע דאיכא בסתמא כזית בכדי אכילת פרס גבי מקפה של חולין ושום ושמן של תרומה דקאמר התם ובפרק שלשה מינין (מזיר דף לו.) הוא וזר לוקה עליו בכזית בכדי אכילת פרס אלא דבעי למימר דהכא איירי בכה״ג דליכא כזית בכדי אכילת פרס:

אבל

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

דליכא כזית בכדי אכילת פרס. דמיון לוכל תרומה בטומאת הגוף לא הוי אלא בכזית ואין שום אכילה כשיעור מצטרפת בין כזית לכל איסורין ובין ככותבת ליה"כ אם שהה מתחלת אכילת השיעור ועד סופה יותר מכדי אכילת פרס שכך נתנה תורה שיעור לשהיית אכילה בזית המונוגע שהקפידה תורה בשהה בו שיעור אכילה לטומאת בגדים ואותה אכילה נשתערה בתחי ככר של עירוב והיא ד' בילים ובגיד הדמע תבלי תרומה מועטין וכי אכיל מן המקפה סופה לא אכל מן התבלין כזית עד פרס לא אכל מן המקפה טפי מאכילת פרס ובטפי לא מצטרף כזית ואין כאן אכילת תרומה בטומאה אבל ראשון ושני אין נאכל בגיד הדמע דאפילו בחולין מהני שני (ח) ועוד דשני פסיל ליה לתרומה דפתיכא ביה כך שמעתי. וקשיא לי מ"מ היכי ספינן ליה מידי דפסיל לגופיה לתרומה והא מוהר הוא מלפסול את גופו דאמרינן ט)בפ"ק דיומא (דף פ:) אל תטמאו בהם וטמתם בם ג) מכאן לטומאת גויה דאוריתא ואפילו למ"ד דרבנן איסורא מיהא ועוד ליגעא דהם"ם דפריך [לד:] ספינן ליה מידי דפסיל ליה לגופיה משמע דלאו מתבלי תרומה פריך אלא מדספינן ליה שלישי של חולין. וו"ל דבחולין גרידא קאי ריש"א דמתניתין הראשון שבחולין כו' והשלישי נאכל אפילו הוא גיד הדמע וגבע בשני לטומאה וה"ל שלישי מותר לאוכלו והא הכא כיון דגיד הדמע הוא ד) על כרחין שנעשה על טהרת תרומה בעי למיכליה וה"ל חולין שנעשין על טהרת תרומה ואי אמרת שלישי דידהו פסיל גופא לתרומה ספינן ליה להאי כהן מידי דפסיל לגופיה ואמי למיכל תרומה אבתריה. הגה לגיד הדמע דליכא כזית בכדי אכילת פרס הלכך לאו חולין שנעשו על טהרת תרומה הוא דאמאי קיים ליה בטהרת תרומה משום תבלין דפתיכי ביה הנהו לית בהו כזית תרומה בכדי אכילת פרס דמקפה הלכך לא בעי למיכליהו בטהרת תרומה והוו להו חולין גרידי: **אסור לאכול.** בתרומה: **ומותר ליגע.** והיינו נמי כדעולא [לד.] אלא דעולא אייתי בשלישי דחולין שנעשו על טהרת תרומה ורבי יוחנן ה) אייתי בשלישי דתרומה עצמה: **ה"מ.** דאמרינן נפסל מלאכול דמשמע לאכל מותר ליגע היכא דשלישי שאכל הוה חולין אבל תרומה לא ואי מדרבי ז) כו': **אלא קדש מקודש.** אע"כ היה שלישי של קדש מקודש דהאי שלישי (ט) עדיף רביעי בקדש מעלה היא דרבנן דהא גבי מעלות דמותר בקדש קתני להו (חגיגה דף כ:) בה' מעלות אחרונות דאמרינן התם (שם כא:) לית להו דרבא דטומאה מדאוריתא וכי תקינו רבנן בשלישי דקדש מקודש הוא דתקון. ואע"ג דמייתינן לה בק"ו ממחוסר כיפורים לאו ק"ו דאוריתא הוא דהא משלישי דתרומה הוא דמייתינן ג) והיא גופה לאו כתיבא בהדיא ואסמכתא בעלמא הוא תדע דהא גבי מעלות תנייה וק"ו דכוותיה אמרינן במסכת סוטה בפרק כשם (דף כט:) דאמרינן ק"ו מאוכל הבא מחמת טבול יום דעדיף רביעי בקדש והוא גופיה לאו מכתב כתיב ולא בק"ו אתי: **קדש מקודש.** קדש גמור שקדש גופו כגון בשר קרבן ואלות התודה שנשחט הזבח עליהם ומנחות שקדשו בכלי אבל שלישי של קדש המקודש בקדושת פה לא והכי מפרש בברייתא דמסכת טהרות בפ"ק [ה"ד] וכיון דלא עדיף רביעי לא פסיל לגברא וקס"ד דזרוק"ש חולין שנעשו על טהרת תרומה: **והא לאו קדש מקודש הוא.** וקפסיל ליה לגברא ואפילו שני נמי עדיף ליה: **טומאה היא אלא הקדש.** ושלישי דידיה מספקינן ליה בשני לגבי קדש ומש"ה פסיל לגברא: **מדרס לפרושין.** הרי הן אלא פרושין כמדרס הזב דטומאת אדם והני נמי מטמו להו מדרבנן: **פרושין.** אוכלי חולין בטהרה: שמא

אבל תרומה בנגיעה נמי אסור. אע"ג דאין עושה רביעי ה"א דאסור ליגע דגזרינן אלא יבא לאכול: **האוכל שלישי** של חולין שנעשו על טהרת הקדש טהור לאכול בקדש. כמו שאינו עושה רביעי והא דנקט אוכל ולא נקט מגע שאינו עושה רביעי אם נגע בקדש רבותא נקט א) דהאוכל חמור ממגע דהא אוכל את שלישי הוי שני לקדש וא"ת לענין מאי הוי שלישי כיון דאוכלו הוי טהור אפילו לאכול בקדש וגם אם נגע בקדש אינו עושה רביעי ונראה דנ"מ לכי הא [דתנן] (תמיד) בפרק קמא דטהרות הסרך מטמא אלא ופוסל אחד בקדש באיזה קדש אמרו בקדש מקודש כמו חלות תודה ורקיקי נזיר שנשחט עליהן הזבח והמנחות שקדשו בכלי אבל חלות תודה ורקיקי נזיר שלא נשחט עליהם הזבח ומנחות שלא קדשו בכלי אינן לא בקדש ולא כחולין אלא הרי הן כתרומה והסרך מטמא בהן שנים ופוסל אחד ושמתא לענין זה יש בהן שלישי דשוב אין שוחטין עליהם הזבח ואין מקדשין המנחות בכלי דמו לא חזו לקדושת הגוף וא"ת רבי יצחק כמאן לא כר"א ולא כרבי יהושע דלרבה בר בר חנה לרבי יהושע אין בהן שלישי כלל ולעולא הא דקאמר רבי יהושע שלישי שני לקדש ב)היינו אף לחולין שנעשו על טהרת הקדש אי כר"א הא אמר שלישי שלישי וו"ל דקסבר רבי יצחק דר"א ורבי יהושע לא איירו אלא בשלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה שטהרתה טומאה היא אצל אכל הקדש ג) אוכלין שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש טהור לאכול בקדש וא"ת תקשה מתניתין דטהרות לרבי יצחק דקתני שלישי שבתרומה פוסל ופירשתי לעיל דאיירי בנעשה על טהרת הקדש וו"ל דמסקינן תנאי היא:

אין לך דבר כו' **אלא** קדש מקודש בלבד. מה שפירש בקונטרס דרביעי בקדש מעלה דרבנן היא מדקתני לה בה' מעלות אחרונות בחומר בקדש דאמר התם דלית להו דרבא דטומאה דאוריתא אין נראה דהא חזיב נמי בה' מעלות אחרונות כלי מצטרף מה שבמזבח לקדש ולירוף הוי דאוריתא לרבי (ד) יוחנן דספ"ק דפסחים (דף יט.) ואפילו רבי חייא בר אבא דפליג עליה התם ואמר לירוף דרבנן הוא הא מיהו מוקי לה כר"ע ור"ע ס"ל שלישי בחולין דאוריתא וא"כ רביעי בקדש נמי דאוריתא דקאי כאן והכשר אשר יגע בכל טומא לא יאכל ו) והא דקאי לרביעי בקדש בפרק ז) כל שעה (דף כד.) מעלה בעלמא לאו משום דהוי מדרבנן דהא הביא כפרתו אוכל בקדשים קאי ליה נמי התם ח) מעלה אע"ג דהוי דאוריתא כדדרשינן בהערל (יבמות עד:) וקאמר נמי התם דוהכשר לרבות עליה ולבונה הוי מעלה ולקמן (דף לו.) מוכיח מיניה דחיבת הקדש דמכשרת דאוריתא והא דאמר בפ' ח) (כל הפסולים) (זבחים דף לד) גבי והכשר לרבות עליה ולבונה לפסולא בעלמא לאו פסולא בעלמא דרבנן אלא לימר דלאו למלקות דלא יאכל מרבה ליה אלא ליפסל מהקרבה קאמר דמקבל טומאה ולעולם פסולה דאוריתא והא דאמר בפרק חומר בקדש (חגיגה דף כא:) הה' מחרוגות לית להו דרבא דטומאה דאוריתא ר"מ ל"ג דאוריתא ואפילו גרסינן דאוריתא ה"פ דכה"ג בחולין ליכא דרבא דטומאה דאוריתא דרחוק הוא מטומאה ומה שמדקדק בקונטר' בפסחים דלא משכח רביעי בקדש למ"ד טומאת משקה לטומא אחרים לאו דאוריתא ואין אוכל מטמא אוכל דהיאך יכול לבא לידי רביעי שרץ כלי וכלי אוכל ואוכל משקה הרי אין כאן אלא שלשה ואין זה קושיא דמשכחת ליה שפיר ע"י עליס ולבונה ואע"ג דר"ל מיבעי ליה לקמן אי מהני חיבת הקדש למימי ביה ראשון ושני ההוא אמורא דאמר בפסחים דאין אוכל מטמא אוכל סבר דמונין בו ראשון ושני ור"ל סבר דאוכל מטמא אוכלי: **בחולין** שנעשו על טהרת תרומה ואמאי הא לאו קדש מקודש הוא. נ"ל דהאי מקשה סבר דטעמא ט) הוא דהאוכל שלישי שני הוי משום דכיון דלא נזהר לשומרו מליטמא וליגע בשני איכא לספוקי נמי דלמא נגע בראשון וסבר כעולא דנעשו על טהרת הקדש נמי שלישי שני מהאי טעמא ולית ליה דטהרתה של תרומה טומאה היא אצל קדש אלא שמירת תרומה חשיבא לשמירה אצל קדש ורבי יצחק משני דוקא בשלישי הנעשה על טהרת תרומה הוי אוכלו שני דטהרתה טומאה היא אצל הקדש אבל שלישי הנעשה על טהרת הקדש הוי אוכלו טהור לאכול בקדש כמו שאינו עושה רביעי ולדידיה תרומה טהורה נמי מטמאה דממאי דשלישי שני אין להוכיח לפי סברת המקשה ומייתי מבגדי אוכלי תרומה מדרס לאוכלי קדש ואין נראה לו לחלק בין מדרסות לפירי ורבא משני דיש לחלק ולא חיישינן בפירי שמא נגע במדרס נ"ל: שמא

ח) [זבחים לט:] [ושם איתא יוחנן], ב) חגיגה יח: [נדה לב:], ג) [ויקרא יא], ד) ע"ז על טהרת תרומה כל"ל, ה) בפ"ק: יוחנן, ו) מאי לאו דנגע בו. רש"ל, ז) ל"ל חומר בקודש, ח) ל"ל בפ' על שעה דף לה., ט) [ל"ל בית שמאי דף מו:], י) [וע"ע תוס' פסחים יט. ד"ה אלמא ותוס' חגיגה כג: ד"ה הא ותוס' מנחות כא. ד"ה ילפו ותוס' זבחים לד. ד"ה ואפילו],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ליכא כזית וכו' ולפני' בחולין מהני שני. נ"ב קי' כשנעשו על טהרת תרומה: (ב) ד"ה אלא וכו' דעביד: (ג) תוס' ד"ה האוכל וכו' אבל אוכל שלישי: (ד) ד"ה אין לך וכו' לר' חנן דפפ"ק דפסחים ואפי' רבי מאיר בר אלא אמר ר' יוחנן דפליג:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תד"ה האוכל וכו'. דהאוכל חמור ממגע דהא. נ"ב עיין מהרש"א מהדורא בתרא שכתוב הלמת ולא כתתו מהר"מ שם: ב) בא"ד היינו אף לחולין שנעשו על טהרת הקדש. נ"ב עיין מהרש"א מהדורא בתרא והוא שם אלא במקומו:

מוסף רש"י

האוכל שלישי של תרומה עצמה. וכ"ש שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה, אסור לאכול ומותר ליגע. בתרומה, לחיו נעשה גופו אלא שלישי כמו המאכל שאכל ואסור לאכול תרומה אבל מותר ליגע (זבחים צט:). מדרס. אב הטומאה לטמא אדם וכלים כמדרס הזב שמטמא אדם וכלים כדכתיב (ויקרא טו) ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו, לפרושין. לאוכלי חוליהן בטהרה (חגיגה יח:) כלומר כשם שמדרס מטמא אדם וכגדיהם כך בגדי עם הארץ מדרס לפרושים (נדה לג:). לאוכלי תרומה. בהנים, וכל אלו מעלות מדברי סופרים שאמרו שאין שמירת טהרתן של אלו חשובה שמירה אצל אלו, ומתוך שהן אלו אצל אלו כאלו לא שמרוה, נזרו בהן בנגדיהן שמא יטבה בהן בשאתו נדה והרי הן מדרס הנדה (חגיגה שם).

עין משפט נר מצוה

צה א מיי' פי"ח מהל' שאר אבות הטומאה הלכה יא:

צו ב מיי' שם הל"י:

צז ג מיי' שם פי"ג הל"ח ופ"י מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה ח:

צח ד מיי' פי"ג מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ח:

צט ה מיי' שם ופי"ב שם הלכה ד:

שיטה מקובצת

ח) דאמרינן בפ' בתרא דיומא אל תטמאו בהם: ט) ואי מדר' יוחנן וכו': ג) הוא דמייתינן לה והיא גופה: ד) וקס"ד דכ"ש חולין: ה) והא דאמרי' בפ' ב"ש גבי והבשר לרבות: ו) נ"ל דהאי מקשה סבר דטעמא דהאוכל שלישי הוי שני משום דכיון:

רבינו גרשום

אסור לאכול ומותר ליגע. כלומר אסור לאכול תרומה ומותר ליגע: אלא קודש מקודש בלבד. כלומר אם אכל שלישי של קדש ממש: מדרס לפרושים. כלומר טמאים לחכמים כבבדים שהן מושב הזב:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

עין משפט נר מצוה

ק **א** מיי׳ פי״ז מהל׳ מכסה ומושב הל״ד:
קא **ב** מיי׳ פי״ז מהל׳ מאכלות הטומאה הל״ז:
קב **ג** מיי׳ שם הל״ט ופי״ב הלכה מז:
קג **ד** מיי׳ פי״י מהל׳ טומאת אוכלין הל״ג:

רבינו גרשום

אבל בפירי לא אמרינן. כלומר פירי דתרומה לא אמרינן שעושה רביעי בקדש: והתנן אם [אמר] הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן כו׳ דאמרי׳ במסכת חגיגה ביהודה נאמנין על טהרת יין ושמן כל השנה כולה כלומר אפי׳ עמי הארץ יין לצורך ניסוך ושמן לצורך מנחות ובשעת הגיתות והבדים אף על התרומה עברו הגיתות והבדים אין נאמנים ואם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן דאמרינן מגו דמהימן אקדש נאמן אתרומה אפי׳ לאחר הגיתות והבדים ואי אמרת טהרוהה וכו׳ גיתות דיין בדים דשמן: טומאה בחבורין קא אמרת. כלומר כיון ג) דפיס בה לקדש ודאי עשה לה לתרומה קודם לכן שמירה מעולה בקדש: השני שבחולין ממא משקה חולין כו׳. כדאמרי׳ לעיל מצינו שני שעושה שני ע״י משקין דעלולין הן לקבל טומאה ופוסל אוכלי תרומה דחשוב שלישי ופוסל בתרומה והשלישי ממא משקה קודש דעושה משקה קודש כמוהו ופוסל אוכלי קדש שעושה האוכלין רביעי קשיא לרב יצחק בר שמואל דהא לאו קדש מקדש הוא: ר׳ אלעזר בר׳ צדוק [אומר] הרי הן כתרומה לטמא שנים. כלומר לטמא שנים לבדו דוהו שלישי ולפסל אחד זהו רביעי וכיצד תנאי היא דת״ק דר׳ אלעזר בר׳ צדוק סבר הרי הן כחולין ולא עושה רביעי בקדש שאין לך דבר שעושה רביעי בקדש אלא קדש מקודש ור׳ אלעזר בר׳ צדוק סבר חולין שנעשו על טהרת הקדש עושה רביעי בקדש: דם המת אינו מכשיר. כלומר בהמה שמתה מאליה: הא דם חללים מכשיר. כלומר שנחרגה ולא נשחטה דגזרת הכתוב הוא ודם חללים ישתה: דם מגפתה. כלומר מיתה:

ל) נראה לל״ל מין בהמה לקודש ודלא עשה וכו׳.

מסורת הש״ס

ז) חגיגה כד:, ג) טהרות פ״ב מ״ו ע״ש, ג) [חגיגה כ:], ד) [מכשירין פ״ו מ״ו], ה) [נדה נה:], ו) [נדה יב טון], ז) [נ״ל ובהגיחקון], ח) [עי׳ תוס׳ זבחים פח. ד״ה מן].

תורה אור השלם

1. הֵן עָם כְּלָבִיא יָקוּם וְכַאֲרִי יִתְנַשָּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד יֹאכַל טֶרֶף וְדֶם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה:
במדבר כג כד
2. רַק הָדָם לֹא תֹאכֵלוּ עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם:
דברים יב טז

מוסף רש״י

הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן. למינו דנאמן אקדש נאמן אתרומה (חגיגה כד:). ודם חללים ישתה. אלמא דם שחיטה הוא דאיקרי דם חללים (נדה נה:).

שיטה מקובצת

א) דא״כ תרומה טהורה נמי נימא דמטמאה: ב) אם אמרו טהורין מהימני והימנוהו רבנן: ג) ואם אמר לו הפרשתי לתוך חבית זו רביעית לנסכים נאמן על כולה ומקבלה כהן ושותה: ד) בכלי אחד יחד הס״ד: ה) כשנעשו על טהרת הקדש והאי לאו קדש מקודש הוא וקתני דעביד: ו) אלא דם חללים דכתיב ודם חללים ישתה: ז) כגון משכב ומושב והיסכו לא: ח) ואין נראה דהא צד בית השחיטה הוא דאיקרי צואר: ט) אי לאו דנפקא לן דם שחיטה מתשפכנו:

שמא תשב עליהן אשתו נדה. אבגדי עם הארץ מדרס לפרושין לריך נמי הא׳ טעמא דע״ה אינו עושה מדרס ולא מטמא בהיסטו כדתנן בהדיא במסכת טהרות בפ״ז (משנה ו) הבגדים שנכנסו לבית אינו טמא אלא מקום רגלי הבגדים ומה הם מטמאים אוכלין ומשקין וכלי חרס פתוחים אבל לא המסכנות והמושבות וכלי חרס המוקפין למיד פתיל ואם יש עמהן עובד כוכבים או אשה הכל טמא משמע בהדיא דע״ה אינו עושה משכב ומושב ואינו מטמא בהיסטו [1] **ובהגמגקין** (דף פפ:) נמי פריך גבי מוקף למיד ולימוס שמא מסיטנו אשתו נדה משמע דהוא עצמו אין ממטא בהיסטו ולריך ליתן טעם דמ״ש דלעניין לינורא שלו עשאוהו כזב שמעיינותיו טמאים כדמשמע בפ׳ בנות כותים (נדה דף לג:) ובפ׳ חומר בקדש (חגיגה דף כג.) ולעניין מדרס והיסטו לא עשאוהו כזב ונראה דטעמא משום דאין בחורין גזירות על הלינור אלא מ״כ רוב הלינור יכולין לעמוד בהם ובלינורא שלו אפשר דאדם אבל חומרא יתירה כגון משכב ומושב [2] בהיסטו לא רלו חכמים להחמיר ובפרק בנות כותים (נדה דף לג:) יש להאריך יותר ולא כאן:

ואם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן. ומ״ת היאך יאכל כהן תרומה כיון דקדש מעורב בה וי״ל דע״י בריכה שיאמר רביעית שאני עתיד להפרים יהא קדש [3]:

תטמא תרומה לקדש. ומ״ת שאני הכא ששמרה על טהרת קדש וממ״נ כיון דמהמנית ליה אקדש מהימן נמי אתרומה וי״ל דס״ד כיון דתרומת חבר נמי מטמא קודש משום דטהרתה טומאה אבל הקדש לא שייך הכא להימניה לעם הארץ משום שלא יהא בוזה במה לעצמו אי נמי פריך דה״ל למימס שמא נתן קדש בחבית אחר שנתן בה תרומה:

שחיטה מכשרת ולא דם. וטעמא משום דמתרת בשר באכילה וכן פירש בקונטרס: **דם המת אינו מכשיר.** פירש בקונטרס בהמה שמתה מאליה ונסמוך נמי גבי דם מגפתו אינו מכשיר פירש כמו כן דם מכת בהמה וקשיא לר״ת דא״כ הל״ל דם מיתה דם מגפתה ועוד דגבי אדם תנן לה במסכת מכשירין (פ״ו משנה ו) והכי איתא התם אלו מטמאין ומכשירין זובו ורוקו שכבת זרעו ומימי רגליו ורביעית דם מן המת ודם הנדה כו׳ רבי שמעון אומר דם המת אינו מכשיר ועוד דדם מגפתה של בהמה אפילו רבנן מודו דלא מכשיר דאמר בפרק חבית (שבת דף קמג:) לא אם טמא חלב אשה שלא לרצון שכן דם מגפתה טמא יטמא חלב בהמה שלא לרצון שדם מגפתה טהור ומסתמא כרבנן אתי דלא מסתבר לאוקומי כרבי שמעון ולא כרבנן ועוד דאי שייך דם חללים בבהמה מאי שנא גבי אדם דאמר מה לי קטלה כולה מה לי קטלה פלגא דדם מגפתו מכשיר ומאי שנא גבי בהמה דלא אמרינן דסמוך רבי חייא סבר דאינה לשחיטה אלא לבסוף והא דם מכה היא ולא מכשיר והתם כרבנן דהא מכשיר דם שחיטה ובפרק העור והרוטב (לקמן קכח.) אמר שונין ישראל בטומאה ועובד כוכבים בטהורה לריכי מחשבה (בה) והכשר ממקום אחר ואמאי לא מכשיר מטעם דם חללים מיהו פירש בקונטרס שם דלא מקרי דם חלב אלא על ידי גיסטרא ומצורא כדקאמר בסוטה לתת אותה על חללי צואתי רשעים ואין נראה דהא [6] לגד בית השחיטה הוא דאיקרי צואר כדמשמע בפ״ק (לעיל דף יט:) לכך נראה לר״ת דכולה שמעתתא איירי בחדם דשייך ביה דם חללים ולא בבהמה: **לשמעינן דם השחיטה וב״ש דם המת.** ומ״ת ומאי כ״ש דמה ענין זה אצל זה הא מתרי קראי נפקי לרבנן דם המת מדם חללים ישתה ודם שחיטה מתשפכנו כמים וכן קשה בסמוך גבי דם מגפתו וי״ל דס״ד דאפילו לרבנן אי לאו דנפקא לן [7] שחיטה מתשפכנו כמים הוה אמינא דדם חללים דוקא מכשיר דהיינו שנחרג ולא מת מאליו דלא אמרינן מה לי קטליה מיהו מה לי קטליה מלאך המות דאין לך בו אלא חידושו דלא מצינו דם מכשיר אלא דם חללים אבל השתא דדם שחיטה מכשיר לא הוי חידוש מאי דמכשיר דם חללים ואמרינן מה לי קטלה כו׳ וכן בסמוך: **למישרי** דמן **דפסולי המוקדשין.** ולר׳ אבהו דאמר בפרק כל שעה (פסחים דף כח:) דלא תאכלו משמע איסור הנאה איצטריך למישרי כל דם והכא נקט פסולי המוקדשין משום דחזקיה דפליג עליה ואמר דלא תאכלו לא משמע ליה איסור הנאה ויהוה מלי נמי לגימר דאצטריך קרא לדם בהמה דלא בעי כסוי כדאמרינן ברים כסוי הדם (לקמן דף פד.) ואומר ר״י אע״ג דאין היקש למחצה לא מסתבר ליה לר׳ שמעון מתשפכנו כמים אלא לענין שפיכה דלא בעי קבורה ולא כסוי אבל הכשר לא שייך מידי לשפיכה: סלקא

שמא תשב עליהן אשתו נדה אבל בפירי לא אמרינן ורבי יצחק בפירי נמי אמר מתיב רבי ירמיה מדיפתי ומי אמרינן בפירי והתנן [6] **אם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן ולא קא מטמא ליה תרומה לקדש ואי אמרת טהרתה טומאה היא אצל הקדש תטמא תרומה לקדש א״ל טומאה בחבורין קאמרת טומאה בחבורין שאני דמגו דמהימן אקדש מהימן נמי אתרומה מתיב רב הונא בר נתן** [7] **השני שבחולין מטמא משקה חולין ופוסל אוכלי תרומה והשלישי מטמא משקה קדש ופוסל אוכלי קדש בחולין שנעשו על טהרת הקדש תנאי היא דתניא** [8] **חולין שנעשו על טהרת קדש** [1] **הרי הן כחולין ר״א ברבי צדוק אומר הרי הן כתרומה לטמא שנים ולפסול אחד: ר״ש אומר הוכשרו בשחיטה: אמר רב אסי אומר היה ר״ש שחיטתו מכשרת ולא דם לימא מסייע ליה ר״ש אומר הוכשרו בשחיטה מאי לאו בשחיטה ולא בדם לא אף בשחיטה ת״ש אמר להן ר״ש וכי הדם מכשיר והלא שחיטה מכשרת ה״ק להן וכי דם בלבד מכשיר אף שחיטה נמי מכשרת ת״ש** [9] **ר״ש אומר דם המת אינו מכשיר מאי לאו** [1] **הא דם שחיטה מכשיר לא הא דם חללים מכשיר אבל דם שחיטה מאי לא מכשיר לישמעינן דם שחיטה וכ״ש דם המת דם המת איצטריכא ליה ס״ד אמינא מה לי קטליה איהו מה לי קטליה מלאך המות קמ״ל ת״ש ר״ש אומר דם מגפתו אינו מכשיר מאי לאו הא דם חללים מכשיר אבל דם שחיטה לא הא דם חללים מכשיר לשמעינן דם שחיטה וכ״ש דם מגפתו דם מגפתו איצטריכא ליה ס״ד אמינא** [2] **מה לי קטליה כולה מה לי קטליה פלגא ומאי שנא דם חללים דמכשיר דכתיב** [1] **ודם חללים ישתה דם שחיטה נמי כתיב** [2] **על הארץ תשפכנו כמים ההוא למישרי דמן דפסולי המוקדשין בהנאה הוא דאתא ס״ד**

אם אמר הפרשתי לתוכה רביעית. בחומר בקדש (חגיגה דף כד:) תנן ביהודה נאמנין עמי הארץ על טהרת יין לנסכים אם אמרו טהורין [3] הן והימנוהו רבנן כדי שלא יהא כל אחד טולך ודוחה במה לעצמו ושורף פרה אדומה לעצמו אבל על התרומה אין נאמנין אלא בשעת הגיתות והבדים עברו הגיתות והבדים והביאו לו חבית של יין לתרומה ה״ז לא יקבל הימנו ואם אמר לו הפרשתי לתוך חבית [4] זה רביעית לנסכים נאמן על כולה ומקבלה כהן ושותה: **בחיבורין.** שנתיסה בכלי אחד [5] **תמיד: מטמא משקה חולין.** כדאמרן לעיל (דף לד.) **דעביד להו תחלה: והשלישי.** שבחולין: **בחולין שנעשו כו׳.** כלומר בחולין חולין אמרו [6] כשנעשה על טהרת הקדש וקתני דעביד רביעי בקדש: **הרי הן לחולין.** ואין באין לכלל שלישי: **הרי הן לתרומה.** כדמפרש לטמא שנים ולפסול אחד כלומר הראשון והשני טמא בהן והשלישי פסול ואינו טמא לעשות רביעי אפילו בקדש וכיון דאשמועינן בדילהו דלא שייך בהו רביעי הו לא מיקרי שלישי דילהו טמא אלא פסול ולא עביד רביעי בקדש והאי תנא ס״ל כרבי יאלק ותנא דמתניתין קמייתא פליג עליה כדקתני ופוסל אוכלי קדש: **שחיטה מכשרת.** את הבשר לטומאה דמשויא ליה אוכלא: **ולא דם.** ונפקא מינה דאילו נפל דם שחיטה על הזרעים לא הוכשרו דלא מיקרי דם שחיטה משקה: **אף בשחיטה.** היכא דליכא דם ולעולם כי איכא דם נמי מכשיר את הזרעים: **דם המת.** בהמה שמתה מאליה: **דם חללים.** שנהרגה ולקמיה מפרש טעמא: **לשמעינן דם שחיטה.** דלא מכשר ואע״ג דאיתקוש למים דכתיב על הארץ תשפכנו כמים: **ס״ד אמינא.** דם המת עדיף דהוי כדם חללים דמה לי קטלה איהו כולה אבל דם שחיטה הוא דאיקרי חלב אלא זבוח: **מגפתו.** לשון (תהלים לא) פן תגוף באבן רגלך. כלומר דם מכת בהמה: **אינו מכשיר.** דלא מיקרי משקה אלא דם חללים דכתיב [8] **דפסולי המוקדשין.** לאחר שנפדו מה מיס מותרים בהנאה אף דם פסולי המוקדשין מותרים בהנאה דהאי קרא בפסולי המוקדשין מוקמינן ליה בספרי [1]: הואיל

ח) גמרא כד:, ט) [חגיגה כ:], ו) [נדה יב:], ז) [נ״ל ובהגיחקון], ח) [עי׳ תוס׳ זבחים פח. ד״ה מן].

ס"ד אמינא הואיל א[1]ואסירי בגיזה ועבודה דמן לבעי קבורה קמשמע לן [2]תנא דבי רבי ישמעאל [3]ודם חללים ישתה [4]פרט לדם קילוח שאינו מכשיר את הזרעים ת"ר השוחט והתיז דם על הדלעת רבי אומר הוכשר רבי חייא אומר תולין א"ר אושעיא מאחר שרבי אומר הוכשר ור' חייא אומר תולין אנו על מי נסמוך באו ונסמוך על דברי ר"ש שהיה ר"ש אומר שחיטה מכשרת ולא דם אמר רב פפא הכל מודים היכא דאיתיה לדם מתחלה ועד סוף כולי עלמא לא פליגי דמכשיר כי פליגי [5]בנתקנח הדם בין סימן לסימן רבי סבר [6]ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף והאי דם שחיטה הוא רבי חייא סבר [7]אינה לשחיטה אלא בסוף והאי דם מכה הוא ומאי תולין תולין הדבר עד גמר שחיטה אי איתיה לדם בסוף שחיטה מכשיר ואי לא לא מכשיר ומאי באו ונסמוך על דברי ר"ש לר"ש לא מכשיר לרבי חייא מכשיר בנתקנח מיהו [8] אשוו להדדי מר לא מכשיר ומר לא מכשיר הוה ליה רבי חד ואין דבריו של אחד במקום שנים רב אשי אמר [9]תולין לעולם משמע ונתקנח לר' חייא ספוקי מספקא ליה אי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף או אינה לשחיטה אלא בסוף ומאי תולין לא אוכלין ולא שורפין ומאי באו ונסמוך על דברי ר"ש לר"ש לא מכשיר לרבי חייא ספיקא לענין שריפה מיהו שוו להדדי מר לא שרפיה ומר לא שרפיה הוה ליה רבי חד ואין דבריו של אחד במקום שנים והכי קאמר כגון זאת תולין לא אוכלין ולא שורפין [10]בעי ר"ש בן לקיש [11] צריך של מנחות [12]מונין בו ראשון ושני או אין מונין בו ראשון ושני כי מהניא חבת הקדש לאפסולי גופיה למימנא ביה ראשון ושני לא או דלמא לא שנא א"ר אלעזר ת"ש [2]מכל האוכל אשר יאכל וגו' [13]אוכל הבא במים הוכשר אוכל שאינו בא במים לא הוכשר אמו רבי שמעון בן לקיש לית ליה אוכל הבא במים רבי שמעון בן לקיש הכי קמיבעיא ליה חבת הקדש כאוכל הבא במים דמי או לא רבי אלעזר נמי מיתורי קראי קאמר מכדי כתיב [3]וכי יותן מים על זרע מכל האוכל אשר יאכל למה לי לאו

סלקא דעתך אמינא הואיל ואסירי בגיזה ועבודה כו'. מימה הא גיזה עלמה שריא כשעבר וגזז דמזבח ולא מגזז קאמר כדתנן בפרק הלוקח בהמה (בכורות כה.) שער בכור בעל מום שנשר והגיחו בחלון ואח"כ שחטו עקביא בן מהללאל אמתיר (ג) ובתלוש נמי פליגי כדמוכח התם בסוף פירקין (דף כו.) ואפילו רבנן דאסרי מפרש התם בגמרא גזירה משום דלמא אתי לאשהויי אבל מדאורייתא שרי א"כ אפילו דם שיצא ממיזס קודם שחיטה הרוג למה יאסר וכל שכן אחר שחיטה לאו שרי אפילו לגוף כדמשמע בפ"ב דבכורות (דף טו:) וי"ל דס"ד למיסר דם משום דדרשינן בשר ולא חלב והוא הדין דהוה דרשינן ולא דם ולא דמי לגיזה דשריא דגיזה מתזבח נפקא דמשמע מזבח ולא מגוז אבל כאן ואכלת בשר כתיב משמע בשר [14] ולא חלב ודם ולאסור אף בהנאה אתא אע"ג דאין הדרשה מיושבת על דם כמו על חלב דשרי באכילה מ"מ דם נמי בר אכילה הוא והא דלא מייתי הכא בשר ולא חלב ריש אתא דמילתא נקט אי נמי הכי פירושו הואיל ואסירי בגיזה ועבודה ואפי' לענין מלקות כמו קודם שנפסלו א[15]כ) כדתנן (בכורות דף טו:) הגוזז והעובד סופג את הארבעים וכיון דהחמירה תורה כל כך ראוי לדרוש נמי בשר ולא דם וכן משמע בפ"ק דבכורות (דף ו:) דלאיסור חלב אתא קרא ולא לאסור לחלוב דבעי למידק מיניה דחלב חולין שרי מדאצטריך לאסור חלב בפסולי המוקדשין מבשר ולא חלב[16]: **ודם חללים ישתה פרט לדם קילוח.** פירש הקונטרס דדם חללים משמע שהיא נעשית חלב ממנו ודם קילוח אין הנפש יוצאה בו אלא מטיפה המשחרת ואילך שהוא אחר הקילוח וקשה דבכריתות (דף כב.) משמע דלמ"ד מטיפה המשחרת ואילך לא אתא למעוטי דם הקילוח והכי איתא התם בפרק דם שחיטה (ג"ז שם) אימתי איזהו דם הקזה שהנפש יוצאה בו רבי יוחנן אמר כל זמן שמקלח וריש לקיש אמר מטיפה המשחרת ואילך מיתיבי איזהו דם הקזה שהנפש יוצאה בו כ"ז שמקלח יצא דם התמצית מפני שהוא שותת מאי לאו אפילו ראשון ואחרון לא למעוטי טיפה המשחרת ואי לר"ל למעוטי דם קילוח קאתי לעולם מקשי ליה בריתא אלא לב"ע דם קילוח נמשמע יוצאה בו ודם הקזה בתחלה יוצא שמור ואח"כ יוצא אדום הכל בלא קילוח מקלח ולבסוף מקלח ואחר הקילוח מתמעט ושותת ויורד בסמוך וכל זמן שמקלח דקאמר ר' יוחנן הייגו אמצעי ולריש לקיש הוי דם שהנשמה יוצאה בו משכלה המשחיר ומתחיל להאדים אע"ג שעדיין אינו מקלח והשתא פריך לריש לקיש מברייתא דקתני יצא דם התמצית מפני שהוא שותת וה"ג שותת ומשני לא למעוטי דם המשחיר והכא לגבי הכשר זרעים לכך אינו מכשיר משום דדם חללים כתיב ולא מיקרי דם חלב אלא אחר מיתה שנעשה כבר חלב פרט לדם קילוח שאינו לאחר מיתה וכן פירש בקונטרס בכריתות (דף כב.) ודם שחיטה הוי איפכא דלא חשיב דם שחיטה אלא דם שהנשמה יוצאה בו אבל לאחר מיתה אינו קרוי דם כדאמר בפ"ק דפסחים (דף טז:) והרי דם התמצית שנשפך במים ואינו מכשיר א"ל הגה לדם התמצית דאפילו בחולין נמי לא מכשיר דאמר קרא כי הדם הוא הנפש דם שהנפש יוצאה בו קרוי דם וכו': **צריך** של מנחות מונין בו'. פירש בקונטרס קורטי קמח הצבור בנמנחה ג"ב נ"א במחבת. [17] כלומר אם נטמא מטמא אחרים או לא אבל בעצים ולבונה פשיטא דאין מונים. כך מצאתי בקצת פירושי כתיבת יד: [18] פשטה נהליה: [19] כתיב משמע בשר ותאכל ולא חלב ודם: [20] וא"ת ויצרף כלי לענין הכשר: [21] מדכתיב כף אחת דדרשי' עשה:

שיטה מקובצת

[א] צריך של מנחות. נ"ב בערך צרד פי' פסולת הסלת כמו סובין וכיוצא בו: [ב] פרט לדם קילוח דהכי משמע דם שהוא נעשה חלל ממנו הוא דהוי משקה פרט לדם קלוח המקיז את הבהמה: [ג] וניתו בתחלת שחיטה: [ד] על הדלעת של תרומה: [ה] ר' חייא אמר תולין: [ו] קורטי קמח הצבור בנמנחה נ"ב נ"א במחבת. [ז] כלומר אם נטמא מטמא אחרים או לא אבל בעצים ולבונה פשיטא דאין מונים. כך מצאתי בקצת פירושי כתיבת יד: [ח] פשטה נהליה: [ט] כתיב משמע בשר ותאכל ולא חלב ודם: [י] וא"ת ויצרף כלי לענין הכשר: [יא] מדכתיב כף אחת דדרשי' עשה:

רבינו גרשום

הואיל ואסורין בגיזה ועבודה כלומר דכתיב לא תעבד בבכור שורך וכו' אפי' בעל מום: פרט לדם קילוח. אפ' בתחלת שחיטה כשמקלח הדם מחמת חיותא של בהמה דלאו חשוב דם חללים: ר' אחייא אמר תולין. כלומר תולין לא אוכלין ולא שורפין: הכל מודים היכא דאיתיה לדם מתחלה ועד סוף [מכשיר]. כלומר דחשוב לדם שחיטה ודם חללים הוא: צריך של מנחות. כלומר יבש שאינו בלול בשמן ונטמא: מונין בו ראשון ושני. כלומר דאם הוא ראשון מטמא שני בקדש ואם שני מטמא שלישי או לא:

מסורת הש"ס

א) [כריתות כב.], ב) [לעיל מט: וש"נ], ג) ב"ק עב., ד) פסחים כ. מנחות קב:, ה) [דברים יט], ו) [ר"ש. רש"ש], ז) [ויקרא ז], ח) [ל"ל כדתניא], ט) [וע"ע תוס' בכורות כה. ד"ה שער], י) [פסחים יט.], כ) [פירש"י הוא כלי שרת שנולגין בו הממנחה ועיין רש"ש פי' הערוך], ל) [מנחות 5.],

תורה אור השלם

1. הָן עָם בְּלִבִּיא יָקוּם וְכַאֲרִי יִתְנַשָּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד יֹאכַל טֶרֶף וְדַם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה:

במדבר כג כד

2. מִכֹּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו מַיִם יִטְמָא וְכָל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל כְּלִי יִטְמָא: ויקרא יא לד

3. וְכִי יֻתַּן מַיִם עַל זָרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו יִטְמָא הוּא לָכֶם: ויקרא יא לח

הגהות הב"ח

(א) גב' מייהו שוו כל"ל ותוס' ל' ממתק: (ב) תוס' ד"ה סלקא וכו' עקביא ב"מ ממיי ובתולש נמי: (ג) ד"ה צריך וכו' דדם קדשים לא מכשיר ריש לומר דנקט צריך של מנחות לפי שרגילים ליזהר שלא יגע בהם מים משום חמץ הס"ד:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה ס"ד אמינא וכו'. כמו קודם שנפסלו כדתנן. ג"ב עיין בכורות דף טו ע"ב ודף כה ע"ב:

מוסף רש"י

ודם חללים ישתה. דם היוצא מן החללים, כלומר לאחר מיתה קרוי משקה, **פרט לדם קילוח.** שאינו לאחר מיתה, דזהו דם הנפש ואינו קרוי משקה ואינו מכשיר את הזרעים (כריתות כב.). **ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף.** הכל קרוי שחיטה (לעיל כט:). **אינה לשחיטה אלא בסוף.** אין השחיטה קרויה שחיטה אלא בסופה (שם ובעי"ז ב"ק עב.). **צריך של מנחות.** יבש של מנחות, מקום אלא נגע לשם שמן (פסחים כ.) אלא מן הסולת אלא נגע בשמן ולא הוכשר ונגע בו אדם, מונין בו ראשון ושני. לצרוף גם את השני (מנחות קב:).

הואיל **ואסירי בגיזה ועבודה.** דכתיב[ב] מזבח ולא גיזה בשר ולא חלב בפ"ב דבכורות (דף טו.): **פרט לדם קילוח.** [ג]שמקיז את הבהמה בתחלה הדם שותת בטיפה אחת או שתים ואח"כ הוא מקלח ואח"כ הוא מקיז ותניא התם מיזהו דם שהנפש יוצאה בו מטיפה המשחרת ואילך אבל דם קילוח לא הוי דם הנפש: **אם הזרעים.** לימנא דקרא נקט וכי יותן מים על זרע (ויקרא יא): [ד]**וחסיו.** בתחלת שחיטה: **על הדלעת.** [ה]תלוש של תרומה: **רבי [ו]חייא אומר תולין.** לקמיה מפרש מאי תולין: **באו ונסמוך על דברי ר"ש.** שהוא מסייע את רבי חייא שאמר אין דם מכשיר והוה ליה רבי יחיד במקום שנים: **היכא דאיתיה לדם.** על הדלעת עד גמר שחיטה שלא נתקנח: **דמכשיר.** דדם שחיטה הוא ואיתקנ[ח] למיס: **אינה לשחיטה אלא בסוף.** וכשנתקנח קודם סימן שני עדיין לא היה קרוי דם שחיטה אלא דם מגפתו: **תולין הדבר.** אי הוי הכשר אי לא: **לר"ש לא מכשיר.** לעולם ואינו מסייע את רבי חייא: **בנתקנח.** דפליגי ביה רבי ורבי חייא: **מיהא.** מסייע ליה לר"ש[ט] דבין למר ובין למר לא מכשרא: **לעולם משמע.** עד שיבא אליהו ויודיענו ולא תני תנא תולין הדבר שנמרו מוכיח עליו: **לא אוכלין ולא שורפין.** אם נתקנח קודם גמר שחיטה ואחר כך נגעה טומאה בזרעים: **והכי קאמר רו' גירסא דלא לריכה היא: צריך של מנחות.** קורטי קמח הצבור [י]בנמנחה ואין שמן נכנס לתוכו. לריך לשון יבש ודומגמתו בראש השנה (דף מ:) היה קולו דק או עב או לרוך: קיימא לן דחיבת הקדש מכשרת דתניא (ובכשר[כ]) לרבות עלים ולבונה דלקמן [ע"כ]: **מונין בו ראשון ושני.** כלומר אם נטמא מטמא אחרים או לא[ז]: **לאפסולי גופיה.** ליתסר באכילה: **אמו ריש לקיש.** דנעי לה לא ידע להאי קרא דהכשר על ידי מים הוא: **ריש לקיש.** בקדשים מיבעי ליה אי הויא חיבת הקדש כהכשר מים בחולין או לא. ומהדר גמרא לשנויי ורבי אלעזר נמי דפשיט ליה מיהליה מיתורא דקרא [כא]פשטיה מיהליה: לאו

---

[1] כדאמרינן בפ"ב דבכורות (דף טו.) דאין גיזה בשר ולא חלב אלא בבכורות שהם בכלל מעשר בהמה (בכורות כה.) שעבר בכור בעל מום שנשר והגיחו בחלון ואח"כ שחטו עקביא בן מהללאל אמתיר (ג) ובתלוש נמי פליגי כדמוכח התם בסוף פירקין (דף כו.) ואפילו רבנן דאסרי מפרש התם בגמרא גזירה משום דלמא אתי לאשהויי אבל מדאורייתא שרי א"כ אפילו דם שיצא ממיזס קודם שחיטה הרוג למה יאסר וכל שכן אחר שחיטה לאו שרי אפילו לגוף כדמשמע בפ"ב דבכורות (דף טו:) וי"ל דס"ד למיסר דם משום דדרשינן בשר ולא חלב והוא הדין דהוה דרשינן ולא דם ולא דמי לגיזה דשריא דגיזה מתזבח נפקא דמשמע מזבח ולא מגוז אבל כאן ואכלת בשר כתיב משמע בשר [14] ולא חלב ודם ולאסור אף בהנאה אתא אע"ג דאין הדרשה מיושבת על דם כמו על חלב דשרי באכילה מ"מ דם נמי בר אכילה הוא והא דלא מייתי הכא בשר ולא חלב ריש אתא דמילתא נקט אי נמי הכי פירושו הואיל ואסירי בגיזה ועבודה ואפי' לענין מלקות כמו קודם שנפסלו א[15]כ) כדתנן (בכורות דף טו:) הגוזז והעובד סופג את הארבעים וכיון דהחמירה תורה כל כך ראוי לדרוש נמי בשר ולא דם וכן משמע בפ"ק דבכורות (דף ו:) דלאיסור חלב אתא קרא ולא לאסור לחלוב דבעי למידק מיניה דחלב חולין שרי מדאצטריך לאסור חלב בפסולי המוקדשין מבשר ולא חלב[16]: **ודם חללים ישתה פרט לדם קילוח.** פירש הקונטרס דדם חללים משמע שהיא נעשית חלב ממנו ודם קילוח אין הנפש יוצאה בו אלא מטיפה המשחרת ואילך אחר הקילוח וקשה דבכריתות (דף כב.) משמע דלמ"ד מטיפה המשחרת ואילך לא אתא למעוטי דם הקילוח והכי איתא התם בפרק דם שחיטה (ג"ז שם) אימתי איזהו דם הקזה שהנפש יוצאה בו רבי יוחנן אמר כל זמן שמקלח וריש לקיש אמר מטיפה המשחרת ואילך מיתיבי איזהו דם הקזה שהנפש יוצאה בו כ"ז שמקלח יצא דם התמצית מפני שהוא שותת מאי לאו אפילו ראשון ואחרון לא למעוטי טיפה המשחרת ואי לר"ל למעוטי דם קילוח קאתי לעולם מקשי ליה בריתא אלא לב"ע דם קילוח נמשמע יוצאה בו ודם הקזה בתחלה יוצא שמור ואח"כ יוצא אדום הכל בלא קילוח מקלח ולבסוף מקלח ואחר הקילוח מתמעט ושותת ויורד בסמוך וכל זמן שמקלח דקאמר ר' יוחנן הייגו אמצעי ולריש לקיש הוי דם שהנשמה יוצאה בו משכלה המשחיר ומתחיל להאדים אע"ג שעדיין אינו מקלח והשתא פריך לריש לקיש מברייתא דקתני יצא דם התמצית מפני שהוא שותת וה"ג שותת ומשני לא למעוטי דם המשחיר והכא לגבי הכשר זרעים לכך אינו מכשיר משום דדם חללים כתיב ולא מיקרי דם חלב אלא אחר מיתה שנעשה כבר חלב פרט לדם קילוח שאינו לאחר מיתה וכן פירש בקונטרס בכריתות (דף כב.) ודם שחיטה הוי איפכא דלא חשיב דם שחיטה אלא דם שהנשמה יוצאה בו אבל לאחר מיתה אינו קרוי דם כדאמר בפ"ק דפסחים (דף טז:) והרי דם התמצית שנשפך במים ואינו מכשיר א"ל הגה לדם התמצית דאפילו בחולין נמי לא מכשיר דאמר קרא כי הדם הוא הנפש דם שהנפש יוצאה בו קרוי דם וכו': **צריך** של מנחות מונין בו'. פירש בקונטרס קורטי קמח הצבור בנמנחה ואין שמן נכנס לתוכו וא"ת [17] ויצטרף כלי לענין הכשר כאילו הוכשר טולו כמו שמלרף לענין טומאה מדכתיב כף אחת [18] דדרשינן [19] עשה הכתוב לכל מה שבכף אחת דמנחה נבלעת בכלי שרת כדמוכח בפרק קמא דמנחות (דף ט.) דאמר רבי יוחנן בלעה זר כשרה חוץ לזמנה העזרה פסולה ומפרש טעמא דכיון דקדושת כלי היא נהי דהכוזה לא בעי פיס מיהא בעיא ועוד דלא שייך חיבת הקדש אלא היכא שנתקדש בכלי שרת כדמוכח בריש המנחות והנסכים (שם קא.) דקאמר עליה כל כמה דלא משפי להו בגיחרין לא מתכשרי ולבונה נמי כל כמה דלא מקדש בכלי לא מתכשרא והא דאמר בהחיא פירקא (קנ:) גבי פרה דמיטמא אע"ג דכל העומד לשרוף כשרוף דמי והויא כעפרא משום דחיבת הקדש משויא ליה אוכל קדוש כלי שאני פרה הואיל ועשו בה שחיטה והזאה כעין קרבן וגם משום חומרא דפרה החמירו שתהי בה חיבת הקדש וי"ל דמיירי הכא בשלא נתן עדיין שמן במנחה בתחלה כשהסולת [20] בציקה וכמ"ד [21] מדת יבש נתקדשה והויא מנחה קדושה בלא שמן או במנחת חוטא או במנחת קנאות דליכא שמן ונתקדש הסולת בכלי ולא נתן בו מיס כלל ומיהו לשון לריך משמע מקלתה לחה ומקלתה יבשה וה"ה דהוה מלי למיבעי בנשר קדש שלא בא במיס דדם קדשים לא מכשיר (ג):

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות